

ראשון

When it happens that you come to the land that Adonoy, your God, is giving you as territory, and you inherit it and settle it;

וְיְהִי אֲרֵי תַעֲוִל לְאַרְעָא דִּי יְיָ אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ אֲחֻסָּנָא
וְתִירְתָּהּ וְתִיתַב בָּהּ

1 וְהָיָה כִּי־תָבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ
נִחְלָה וִירֻשָּׁתָהּ וְיָשַׁבְתָּ בָּהּ:

Rashi

והיה כי תבוא. וירשתה וישבת בה. מגיד שלא נתחייבו בביכורים, עד שכבשו את הארץ וחלקוה (קידושין לז:):

You are to take of the first of all the fruits of the soil that you bring from your land, that Adonoy, your God, is giving you, and place [it] in a basket; and go to the place that Adonoy, your God, chooses to house His Presence there.

וְתִסַּב מִרִּישׁ כָּל אֲבָא דְאַרְעָא דִּי תַעַל מֵאַרְעֶיךָ דִּי יְיָ
אֱלֹהֶיךָ יִהְיֶה לְךָ וְתִשְׁנִי בְּסֵלָא וְתִהְיֶה לְאַתְרָא דִּי יִתְרַעֵי
יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְאַשְׁרָאָה שְׁכִנְתָּהּ תָּמָן

2 וְלָקַחְתָּ מֵרֵאשִׁית | כָּל־פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיֵא

a basket

מֵאַרְצֶיךָ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ וְשָׂמְתָּ בַטֵּנָא
וְהִלַּכְתָּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֹן
שְׁמוֹ שָׁם:

Rashi

מראשית. ולא כל ראשית, שאין כל הפירות חייבין בביכורים אלא שבעת המינין בלבד, נאמר כאן ארץ ונאמר להלן ארץ חֲטָה וּשְׁעָרָה וגו' (לעיל ח, ח), מה להלן משבעת המינין שנשתבחה בהם ארץ ישראל, אף כאן שבח ארץ ישראל, שהן שבעה מינין (מנחות פד:):

זית שמן. זית אגורי, ששמנו אגור בתוכו (ברכות לט:):

ודבש. הוא דבש תמרים:

מראשית. אדם יורד לתוך שדהו ורואה תאנה שבכרה, כורך עליה גמי לסימן, ואומר הרי אלו ביכורים (בכורים פ"ג מ"א):

You are to come to the kohein who will be [of service] during those days and you will say to him, "I ascertain today to Adonoy, your God, that I have arrived in the land that Adonoy swore to our forefathers to give us."

3 וּבֹאֵת אֶל־הַכֹּהֵן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם וְאָמְרָת אֵלָיו

הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ כִּי־בָאתִי אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר

נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְתָּנִינוּ לָתֶת לָנוּ:

וְתִיתִי לְנֹת פֶּהֱנָא דִּי יְהִי בְיוֹמֵיָא הָאֵנוֹן וְתִימָר לֵה
תִּיתִי יוֹמָא דִּין קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֲרִי עֲלִית לְאַרְעָא דִּי
קִיִּים יְיָ לְאַבְתָּנִינוּ לְמַתָּן לָנָא

Rashi

אשר יהיה בימים ההם. אין לך אלא כהן שבימך כמו שהוא:

ואמרת אליו. שאינך כפוי טובה (ספרי רצט):

הגדתי היום. פעם אחת בשנה ולא שתי פעמים (שם):

The kohein shall then take the basket from your hand, and he will place it before the altar of Adonoy, your God.

4 וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֵּנָא מִיָּדְךָ וְהִנִּיחוֹ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ:

וְיִסֵּב פֶּהֱנָא סְלָא מִיָּדְךָ וְיַחְתִּנֶּה קָדָם מִדְבַּחָא דִּי
אֱלֹהֶיךָ

Rashi

ולקח הכהן הטנא מידך. להניף אותו (ספרי ש), כהן מניח ידו תחת יד הבעלים ומניף (סוכה מז):

And you shall then proclaim and say
before Adonoy, your God, “ the
Aramite destroy[ed] my forefather, then
he descended to Egypt and sojourned
there with a tiny community; and there
he became a great people, powerful and
numerous.

וְתִתִּיב וְתִימַר קִדְם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְבִן אֲרַמָּאָה בָּעָא
לְאוֹבְדָא יְת אָבָא וּנְחַת לְמִצְרַיִם וְדַר תִּמְן בָּעָם זֵעַר
וְהָיָה תִמְן לָעָם רַב תִּקְיָי וְסָגִי

5 וְעִנִּית וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי | יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲרַמִּי אֲבָד ^{Aramean}

אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיֵּגֶר שָׁם בְּמַתִּי מֵעַט וַיְהִי־שָׁם לְגוֹי

גָּדוֹל עָצוּם וְרַב:

Rashi

וענית. לשון הרמת קול:

ארמי אובד אבי. מזכיר חסדי המקום, ארמי אובד אבי, לבן בקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב, ובשביל שחשב לעשות,
חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם עובדי אלילים חושב להם הקב"ה מחשבה כמעשה:
וירד מצרימה. ועוד אחרים באו עלינו לכולתנו, שאחרי זאת ירד יעקב למצרים:
במתי מעט. שבעים נפש:

“The Egyptians treated us badly and
oppressed us, and they imposed hard
labor upon us.

וְאֲבָאִישׁוּ לָנָא מִצְרָאִי וְעִנֵּינָא וַיְהִיבּוּ עֲלֵנָא פְּלִחָנָא
קְשִׁיָּא

6 וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרַיִם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבָדָה קָשָׁה:

“We prayed to Adonoy, God of our
forefathers, and Adonoy accepted our
prayer, and perceived our oppression,
and our labor, and the pressure upon
us.

וְצִלִּינָא קִדְם יְיָ אֱלֹהָא דְאַבְהֶתְנָא וְקִבִּיל יְיָ צְלוֹתָנָא
וְגַלִּי קְדָמוּהִי עֲמִלָּנָא וְלֹאִיתָנָא וְדוּחָקָנָא

7 וְנִצַּעַק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע יְהוָה ^{to shriek}

אֶת־קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת־עֲנִינֵנוּ וְאֶת־עֲמָלָנוּ וְאֶת־לִחְצָנוּ:

“And Adonoy took us out of Egypt with a powerful hand and with an extended arm, and with great display, and with signs, and with wonders.

וְאַפְקָנָא יי מִמִּצְרַיִם בִּידָא תְּקִיפָא וּבְזֵרַע נְטוּיָה
וּבְחֻזְוָנָא רַבָּא וּבְאֵתִין וּבְמוֹפְתִין

“And He brought us to this place, and He gave us this land, a land flowing milk and honey.

וְאַיְתְּנָא לְאַתְרָא הָדִין וַיִּהְיֶה לָנָא יֵת אֶרֶעָא הָדָא אֶרֶעָא
עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבָשׁ

And now, see! I have brought the first of the fruits of the soil that You have given me Adonoy.” And you shall then place it before Adonoy, your God, and you will prostrate yourself in the presence of Adonoy, your God.

וּכְעַן הָא אֵיִתְתִּי יֵת רִישׁ אַבָּא דְּאַרְעָא דִּיהֲבָתְ לִי יי
וְתַחְתַּנָּה קָדָם יי אֱלֹהֵךְ וְתִסְגִּיד קָדָם יי אֱלֹהֵךְ

8 וַיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה

wonder fear
וּבְמִרְאָה גָדֹל וּבְאֵתוֹת וּבְמוֹפְתִים:

9 וַיְבִאֵנוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן־לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת

אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וּדְבָשׁ:

Rashi

אל המקום הזה. זה בית המקדש:

ויתן לנו את הארץ. כמשמעו:

10 וַעֲתָה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת־רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה

אֲשֶׁר־נָתַתָּה לִּי יְהוָה וְהִנַּחְתּוּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ

וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

Rashi

והנחתו. מגיד שנוטלו אחר הנפת (ס"א הנחת) הכהן, ואוחזו בידו כשהוא קורא, וחוזר ומניף (ספרי שא):

You shall rejoice with all the good that Adonoy, your God, gave you and your household; you, the levi, and the proselyte in your midst.

וְתִחַדְּי בְּכָל טֹבָא דִּי יְהִי לָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְלֹאֲנִשׁ בֵּיתְךָ
אֶת וְלֹאֲי וְגִיּוֹרָא דִּי בֵּינְךָ

11 וְשִׂמְחַת בְּכָל־הַטּוֹב אֲשֶׁר נָתַן־לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וּלְבֵיתְךָ

אֹתָהּ וְהַלְוִי וְהַגֵּר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ: (ס)

Rashi

ושמחת בכל הטוב. מכאן אמרו, אין קורין מקרא בכורים אלא בזמן שמחה, מעצרת ועד החג, שאדם מלקט תבואתו ופירותיו ויינו ושמנו, אבל מהחג ואילך, מביא ואינו קורא (בכורים פ"א מ"ו):
אתה והלוי. אף הלוי חייב בביכורים אם נטעו בתוך עריהם:
והגר אשר בקרבך. מביא ואינו קורא, שאינו יכול לומר לאבותינו (שם מ"ד):

שני

When you finish tithing all the tithes of your produce in the third year, the year of the tithe; and you have given to the Levi, to the proselyte, to the orphan, and to the widow, so that they may eat within your portals to their satisfaction;

אֲרִי תִשְׂצִי לַעֲשֹׂרָא יֵת כָּל מַעֲשֵׂר עֲלִלְתָּךְ בַּשָּׁמָא
תְּלִיתָא שָׁנָת מַעֲשֵׂרָא וְתַתֵּן לְלֹאֲי לְגִיּוֹרָא לְיִתְמָא
וּלְאַרְמָלָא וַיִּכְלוּ בְּקִרְוֵיךָ וַיִּשְׂבְּעוּ

12 כִּי תִכְלֶה לַעֲשֹׂר אֶת־כָּל־מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה

הַשְּׁלִישִׁת שָׁנַת הַמַּעֲשֵׂר וְנָתַתָּה לְלֹאֲי לְגֵר לְיִתּוֹם

וּלְאַלְמָנָה וְאָכְלוּ בִשְׁעָרֶיךָ וַיִּשְׂבְּעוּ:

Rashi

כי תכלה לעשר את כל מעשר תבואתך בשנה השלישית. כשתגמור להפריש מעשרות של שנה השלישית, קבע זמן הביעור והוידוי בערב הפסח של שנה הרביעית, שנאמר מקצה שְׁלֹשׁ שָׁנִים תוֹצִיא וגו' (לעיל יד, כח), נאמר כאן מקץ, ונאמר להלן מִקֵּץ שְׁבַע שָׁנִים (שם לא, י) לענין הקהל, מה להלן רגל אף כאן רגל, אי מה להלן חג הסוכות אף כאן חג הסוכות, תלמוד לומר כי תכלה לעשר, מעשרות של שנה השלישית רגל שהמעשרות כלין בו, וזהו פסח, שהרבה אילנות יש שנלקטין אחר הסוכות, נמצאו מעשרות של שלישית כלין בפסח של רביעית, וכל מי ששהה מעשרותיו, הצריכו הכתוב לבערו מן הבית:

שנת המעשר. שנה שאין נוהג בה אלא מעשר אחד (ראש השנה יב:) משני מעשרות שנהגו בשתי שנים שלפניה, ששנה ראשונה ושניה של שמטה נוהג בהן מעשר ראשון, כמו שנאמר כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר (במדבר יח, כו), ומעשר שני, שנאמר ואכלת לפני ה' אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך (לעיל יד, כג), הרי שתי מעשרות, ובא ולמדך כאן בשנה השלישית, שאין נוהג מאותן שתי מעשרות אלא האחד, ואיזה, זה מעשר ראשון, ותחת מעשר שני יתן מעשר עני, שנאמר כאן. ונתתה ללוי. את אשר לו הרי מעשר ראשון. לגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני: ואכלו בשעריך ושבעו. תן להם כדי שבעו, מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן פחות מחצי קב חטים וכו' (פאה פ"ח מ"ה — ספרי שג):

You shall declare before Adonoy, your God, "I have divested my estate of sacred material, and I have also presented it to the Levi and also to the proselyte, the orphan, and the widow, totally according to Your command that You commanded me; I did not transgress any of Your commandments nor did I forget.

13 ואמרתי לפני יהוה אלהיך בערתי הקדש מן הבית וגם נתתיו ללוי ולגר ליתום ולאלמנה ככל מצותך אשר צויתני לא עברתי ממצותיך ולא שכחתי:

ותימר קדם יי אלהיך פלתי קדש מעשרא מן ביתא ואף יהבתה ללואי ולגיורא ליתמא ולארמלא ככל פקודך די פקדתני לא עברית מפקודיך ולא אתנשיתי

Rashi

ואמרת לפני ה' אלהיך. התנודה שנתת מעשרותיך: בערתי הקדש מן הבית. זה מעשר שני ונטע רבעי (ספרי שג), ולמדך, שאם שהה מעשרותיו של שתי שנים ולא העלם לירושלים, שצריך להעלותם עכשיו: וגם נתתיו ללוי. זה מעשר ראשון. וגם, לרבות תרומה (מעשר שני פ"ה מ"י) וביכורים: ולגר ליתום ולאלמנה. זה מעשר עני: ככל מצותך. נתתם כסדרן, לא הקדמתי תרומה לבכורים, ולא מעשר לתרומה ולא שני לראשון, שהתרומה קרויה ראשית, שהיא ראשונה משנעשה דגן, וכתוב מלאכתך ודמך לא תאחר (שמות כב, כח), לא תשנה את הסדר: לא עברתי ממצותיך. לא הפרשתי ממין על שאינו מינו, ומן החדש על הישן (ולא מן התלוש על המחובר ולא מן המחובר על התלוש): ולא שכחתי. מלברכך על הפרשת מעשרות:

I did not eat of it when grieving, nor
did I devour it when ritually defiled,
nor did I make use of it for the dead; I
have heeded the voice of Adonoy, my
God; I have fulfilled everything that
You commanded me.

לֹא אֲכָלְתִּי בְּאֵלֵי מָנָה וְלֹא פָלַתִּי מִנָּה בְּמִסְאֵב וְלֹא
יְהִיבִית מִנָּה לְמִית קְבִלִית לְמִימָרָא דִּי אֱלֹהֵי עֲבָדִית
כָּכָל דִּי פִקְדְתָּנִי

14 לֹא-אֲכָלְתִּי בְּאֵלֵי מִמְּנוּ וְלֹא-בִעַרְתִּי מִמְּנוּ בְּטָמֵא

וְלֹא-נָתַתִּי מִמְּנוּ לְמֵת שְׁמַעְתִּי בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵי עֲשִׂיתִי

כָּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתָנִי:

Rashi

לא אכלתי באני ממנו. מכאן שאסור לאונן:

ולא בערתי ממנו בטמא. בין שאני טמא והוא טהור, בין שאני טהור והוא טמא, והיכן הוזהר על כך, לא תוכל לאכל בשעריך
(דברים יב, יז) זו אכילת טומאה, כמ"ש בפסולי המוקדשים בשעריך תאכלנו הטמא והטהור וגו' (שם טו, כב), אבל זה לא
תוכל לאכול דרך אכילת שעריך האמור במקום אחר (יבמות עג: מכות יט:):

ולא נתתי ממנו למת. לעשות לו ארון ותכריכין (מעשר שני פ"ה מ"ב):

שמעתי בקול ה' אלהי. הביאותיו לבית הבחירה (שם):

עשיתי ככל אשר צויתני. שמחתי ושמחתי בו (שם):

View, from Your sacred residence, from
the heavens, and bless Your people,
Yisroel and the soil which You have
given us, as You swore to our
forefathers, a land flowing with milk
and honey."

אֶסְתַּכִּי מִמְּדוֹר קוֹדֶשׁךָ מִן שְׁמַיָּא וּבִרְךָ יְיָ עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
יִשְׂרָאֵל וְיִת אֶרְעָא דִּי יְהִבְתָּ לָּנָא כְּמָא דִּי קִיַּמְתָּא
לְאַבְהָתָנָא אֶרֶע עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבַשׁ

15 הַשְׁקִיפָה ^{properly} מִמַּעֲוֹן קֹדֶשְׁךָ מִן-הַשָּׁמַיִם וּבִרְךָ אֶת-עַמְּךָ

אֶת-יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לָנוּ כְּאֲשֶׁר

נִשְׁבַּעְתָּ לְאַבְתָּינוּ אֶרֶץ זָבַת חֵלֶב וּדְבַשׁ: (ס)

Rashi

השקיפה ממעון קדשך. עשינו מה שגזרת עלינו, עשה אתה מה שעליך לעשות (שם מ"ג), שאמרת אם בִּחְקָתִי תִלְכוּ וגו'
וְנָתַתִּי גִשְׁמִיכֶם בְּעֶתְכֶם (ויקרא כו, ג-ד):

אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו. לתת לנו, וקיימת ארץ זבת חלב ודבש:

שלישי

This very day, Adonoy, your God,
commands you to perform these
statutes and the laws; you shall observe
and perform them wholeheartedly and
with your whole being.

יומא הדין יי אלהיך מפקדך למעבד ית קימא האלין
וית דינא ותטר ותעבד יתהון בכל לבך ובכל נפשך

16 היום הזה יהיה אלהיך מצוך לעשות את החקים

האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם

בכל לבבך ובכל נפשך:

Rashi

היום הזה ה' אלהיך מצוך. בכל יום יהיו בעיניך חדשים, כאילו בו ביום נצטוית עליהם:
ושמרת ועשית אותם. בת קול מברכתו, הבאת בכורים היום תשנה לשנה הבאה:

Adonoy, you have distinguished today to
be a God for you and to go in His ways
and to guard His statutes and His
commandments and His laws, and to
obey Him.

ית יי חטבת יומא דין למיהוי לך לאלה ולמהך בארחן
דתקנו קדמוהי ולמטר קימוהי ופקודוהי ודינוהי
ולקבלא למימרה

17 את־יהוה האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת

בדרךך ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו:

Rashi

האמרת האמירך. אין להם עד מוכיח במקרא, ולי נראה שהוא לשון הפרשה והבדלה, הבדלתיו לך מאלהי הנכר להיות לך
לאלהים, והוא הפרישך אליו מעמי הארץ להיות לו לעם סגולה, ומצאתי להם עד, והוא לשון תפארת, כמו יתאמרו כל פעלי
און (תהלים צד, ד):

And Adonoy has distinguished you
today to be for Him a treasured people
as He said to you, and to guard all His
commandments.

וַיִּיחַדְּכֶם יְיָ אֱלֹהֵינוּ הַיּוֹם לְעַם חֲבִיב כְּמָא דִּי
מִלֵּיל לָךְ וּלְמַטְרָא כָּל פְּקוּדֵיהִי

18 וַיְהִי־הָהּ הַיּוֹם הַזֶּה לְעַם חֲבִיב כְּמָא דִּי
סְגֻלָּה ^{virtue} כְּאִשְׁרֵי

דְּבִרְ-לָךְ וּלְשֹׁמֵר כָּל-מִצְוֹתָיו:

Rashi

כאשר דבר לך. והייתם לי סגולה (שמות יט, ה):

And to place you superior to all the
nations whom He made, for praise and
for renown and for glory, and so that
you may be a people sanctified to
Adonoy, your God, as He said.

וּלְמַתְנָךְ עֲלֵיכֶם עַל כָּל עַמֵּי אֲדָמָה דִּי עֲבָד לְתַשְׁבָּחָא
וּלְשׁוֹם וּלְרִבּוֹ וּלְמִהְרָא עִם קַדִּישׁ קָדָם יְיָ אֱלֹהֵיךְ כְּמָא
דִּי מִלֵּיל

19 וּלְתַתְּנָךְ עֲלֵיוֹן עַל כָּל-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לְתַהֲלָה וּלְשֹׁם

וּלְתַפְאֶרֶת וּלְהִיתָךְ עִם-קֹדֶשׁ לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּאִשְׁרֵי ^{glory}

דְּבִרְ: (ס)

Rashi

ולהיותך עם קדוש כאשר דבר. והייתם לי קדשים (ויקרא כ, כו):

רביעי

דברים 27

Moshe and the elders of Yisroel
commanded the people the following,
“Keep all of the commandment that I
am commanding you today.

וּפָקִיד מֹשֶׁה וְסִבֵּי יִשְׂרָאֵל יֵת עִמָּא לְמִימָר טַר יֵת כָּל
תַּפְקִידָתָא דִּי אֲנָא מְפַקֵּד יִתְכוֹן יוֹמָא דִּין

1 וַיִּצְוּ מֹשֶׁה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הָעָם לֵאמֹר שְׁמַר
אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם:

Rashi

שמור את כל המצוה. לשון הווה, גרדנ"ט בלע"ז:

When the day comes that you cross the
Yardein to the land that Adonoy, your
God, is giving you, erect large stones
and coat them with whitewash.

וַיְהִי בַּיּוֹמָא דִּי תַעְבְּרוּן יֵת יַרְדְּנָא לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךָ
יְהִי לָךְ וּתְקִים לָךְ אֲבָנִין רַבִּרְבִּין וּתְסוּד יִתְהוֹן בְּסִידָא

2 וַיְהִי בַּיּוֹם אֲשֶׁר תַעְבְּרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־הָאָרֶץ

אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ וְהִקְמַתָּ לָךְ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת

lime to plaster
וְשִׁדְתָּ אֹתָם בְּשִׁיד :

Rashi

והקמות לך. בירדן, ואחר כך תוציאו משם אחרות ותבנו מהן מזבח בהר עיבל, נמצאת אתה אומר שלשה מיני אבנים היו,
שנים עשר בירדן, וכנגדן בגלגל, וכנגדן בהר עיבל, כדאיתא במסכת סוטה (דף לה:):

You are to write on them all statements of this Torah upon your crossing; in order that you come to the land that Adonoy, your God, is giving you, a land flowing milk and honey, as promised by Adonoy, God of your forefathers, to you.

וּתְכַתּוֹב עָלֵיהֶן ית כל פְּתֻגְמֵי אֲוִיִּיתָא הָדָא בְּמַעְבְּרָךְ
בְּדִיל דִּי תַעוֹל לְאַרְעָא דִּי אֱלֹהֶךְ יְהִי לָךְ אֶרְעָא
עֲבָדָא חֵלֶב וּדְבַשׁ כְּמָא דִּי מְלִיל יִי אֱלֹהֵא דְאַבְהָתְךָ
לָךְ

As soon as you have crossed the Yardein, set up these stones that I am commanding you today, on Mount Eival, and coat them with whitewash.

וְיִהְיֶה בְּמַעְבְּרְכוֹן ית יִרְדְּנָא תְּקִימוֹן ית אַבְנֵי אֶלְיִן דִּי
אַנָּא מְפַקְדִּי תִּכּוֹן יוֹמָא דִּין בְּטוֹרָא דְעֵיבֵל וְתִסּוּד יִתְהוֹן
בְּסִידָא

Build there an altar to Adonoy, your God; an altar of stones; do not lift iron upon them.

וְתִבְנִי תַּמָּן מִדְּבָחָא קָדָם יִי אֱלֹהֶךְ מִדְּבַח אַבְנֵין לֹא
תָרִים עָלֵיהֶן פְּרוֹזָלָא

[Of] whole stones are you to build the altar of Adonoy, your God; and you are to bring upon it burnt-offerings to Adonoy, your God.

אַבְנֵין שְׁלֵמוֹת תִּבְנִי ית מִדְּבָחָא דִּי אֱלֹהֶךְ וְתִסַּק עֲלוֹהֵי
עֲלוֹן קָדָם יִי אֱלֹהֶךְ

3 וְכָתַבְתָּ עָלֵיהֶן אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּעֵבְרָךְ

לְמַעַן אֲשֶׁר תָּבֹא אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ | נָתַן

לָךְ אֶרֶץ זָבֶת חֵלֶב וּדְבַשׁ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה

אֱלֹהֵי־אַבְתֶּיךָ לָךְ:

4 וְהָיָה בְּעֵבְרְכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן תְּקִימוּ אֶת־הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה

אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם הַיּוֹם בְּהָרַ עֵיבֵל וְשִׁדְתָּ אוֹתָם

בְּשִׂיד:

5 וּבְנִיתָ שֵׁם מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ מִזְבֵּחַ אֲבָנִים לֹא־

to quiver

תִּנִּיף עֲלֵיהֶם פְּרוֹזָל:

6 אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת תִּבְנֶה אֶת־מִזְבֵּחַ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהַעֲלִיתָ

עָלָיו עֹלֹת לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

You are to slaughter peace-offerings
and eat [them] there; and you are to
rejoice in the presence of Adonoy, your
God.

וְתִכּוֹס נֶכֶסֶת קוֹדֶשִׁין וְתִיכּוֹל תִּמְן וְתִחַדִּי קָדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

You are to write on the stones all the
statements of this Torah, explained
properly.

וְתִכְתּוֹב עַל אֲבָנִיָּא יֵת כָּל פִּתְגָּמֵי אֲוִרִיתָא הָדָא פְּרִשׁ
יָאוֹת

7 וּזְבַחַת שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שָׁם וְשִׂמַּחְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

8 וְכָתַבְתָּ עַל־הָאֲבָנִים אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת בְּאֵר

הַיֵּטֵב: (ס)

Rashi

באר היטב. בשבעים לשון (שם לב.):

Moshe and the kohanim-Levi'im
addressed all of Yisroel, to say, "Take
heed and accept, Yisroel! [On] this day
you have become a people to Adonoy,
your God.

וּמֹלִיל מֹשֶׁה וְכֹהֲנֵיָא לְוָאִי לְכָל יִשְׂרָאֵל לְמִימָר אֲצִית
וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל יוֹמָא הַדִּין הַזֶּה וְהִיָּתָא לְעַמָּא קָדֶם יְיָ אֱלֹהֶיךָ

9 וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְהַכֹּהֲנִים הָלוּם אֶל כָּל־יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר

by
implication

הַסֵּכֶת | וְשָׁמַע יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה נִהְיִיתָ לְעַם

לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ:

Rashi

הסכת. כתרומו:

היום הזה נהיית לעם. בכל יום יהיו בעיניך כאילו היום באת עמו בברית:

You are to obey Adonoy, your God, and
perform His commandments and His
statutes that I am commanding you
today."

וְתִקְבַּל לְמִימָרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ וְתַעֲבֹד יֵת פְּקוּדוּהִי וְיֵת
קִימוּהִי דִּי אֲנָא מְפַקְדֶּךָ יוֹמָא דִּין

10 וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וַעֲשִׂיתָ אֶת־מִצְוֹתָיו

וְאֶת־חֻקָּיו אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם: (ס)

חמישי

Moshe commanded the people on that day, to say,

11 וַיֹּצֵא מֹשֶׁה אֶת־הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר:

וּפָקִיד מֹשֶׁה יָת עַמָּא בְיוֹמָא הַהוּא לְמִימָר

“The following will stand to bless the people on Mount Gerizim, upon your crossing the Yardein: Shimon and Levi and Yehudah, and Yisachar and Yoseif and Binyomin.

12 אֵלֶּה יַעֲמָדוּ לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם עַל־הָר גְּרִזִּים בְּעֶבְרָתְכֶם

אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי וַיהוּדָה וַיִּשָּׂשכָר וַיּוֹסֵף וּבִנְיָמִן:

אַלִּין יְקוֹמוֹן לְבָרְכָא יָת עַמָּא עַל טוֹרָא דְגְרִזִּים
בְּמַעְבְּרָכוֹן יָת יַרְדְּנָא שְׁמֵעוֹן וְלֵוִי וַיהוּדָה וַיִּשָּׂשכָר
וַיּוֹסֵף וּבִנְיָמִין

Rashi

לברך את העם. כדאיתא במסכת סוטה (דף לב.), ששה שבטים עלו לראש הר גרזים וששה לראש הר עיבל, והכהנים והלויים והארון למטה באמצע, הפכו ליום פניהם כלפי הר גרזים ופתחו בברכה, ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה וגו', ואלו ואלו עונין אמן, חזרו והפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה, ואומרים ארור האיש אשר יעשה פסל וגו', וכן כולם עד ארור אשר לא יקים:

And the following will stand for the curse at Mount Eival: Reuvein, Gad and Asher, and Zevulun, Don and Naftoli.

13 וְאֵלֶּה יַעֲמָדוּ עַל־הַקְּלָלָה בְּהָר עֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וַאֲשֵׁר

וּזְבֻלֹן דֹּן וְנַפְתָּלִי:

וְאַלִּין יְקוֹמוֹן עַל לְוִטְיָא בְּטוֹרָא דְעֵיבָל רְאוּבֵן גָּד וַאֲשֵׁר
וּזְבֻלֹן דֹּן וְנַפְתָּלִי

The Levi'im are to respond and say to every man of Yisroel aloud:

14 וְעָנוּ הַלְוִיִּם וַאֲמָרוּ אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רָם: (ס)

וּיְתִיבוֹן לְוָאִי וַיִּמְרוֹן לְכָל אָנָּשׁ יִשְׂרָאֵל קוֹלָא רָמָא

'Cursed is the man who makes a statue or a molten image, Adonoy's abomination, the handiwork of a craftsman, and places [it] in a secret [place];' the entire people will respond and say, Amein.

ליט גברא די יעבד צלם ומתכא מרחקא קדם יי
עבד ידי אמן ושוי בסתר ותיבון כל עמא וימרון
אמן

'Cursed is whoever reviles his father or his mother,' and the entire people will say, Amein.

ליט דיקלי אבוהי ואמה וימר כל עמא אמן

'Cursed is whoever casts aside the boundary of his fellow;' and the entire people will say, Amein.

ליט דישיני תחומא דחברה וימר כל עמא אמן

'Cursed is whoever misleads the blind about the way;' and the entire people will say, Amein.

ליט דיטעי עורא בארחה וימר כל עמא אמן

15 ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יהוה

מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו

אמן: (ס)

16 ארור מקלה אביו ואמו ואמר כל העם אמן: (ס) ^{to be light}

Rashi
מקלה אביו. מזלזל, לשון ונקלה אחיד (לעיל כה, ג):

17 ארור מסיג גבול רעהו ואמר כל העם אמן: (ס) ^{to retreat}

Rashi
מסיג גבול. מחזירו לאחוריו וגונב את הקרקע, לשון והסג אחר (ישעיה נט, יד):

18 ארור משגה עור בדרך ואמר כל העם אמן: (ס) ^{to stray}

Rashi
משגה עור. הסומא בדבר, ומשיאו עצה רעה:

'Cursed is whoever distorts justice for a convert, orphan, or widow;' and entire people will say, Amein.

לִיט דִּי־צִלִּי דִּין דִּיר יִתְמָא וְאַרְמָלָא וְיִימָר כָּל עַמָּא אָמֵן

'Cursed is whoever has intercourse with his father's wife, because he exposed the corner of his father's garment];' and the entire people will say, Amein.

לִיט דִּי־שְׁכּוּב עִם אֵתת אָבוּהִי אָרִי גְלִי כְּנָפָא דְּאָבוּהִי
וְיִימָר כָּל עַמָּא אָמֵן

'Cursed is whoever has intercourse with any animal;' and the entire people will say, Amein.

לִיט דִּי־שְׁכּוּב עִם כָּל בְּעִירָא וְיִימָר כָּל עַמָּא אָמֵן

'Cursed is whoever has intercourse with his sister, daughter of his father or daughter of his mother;' and the entire people will say, Amein.

לִיט דִּי־שְׁכּוּב עִם אֶחָתָהּ בֵּת אָבוּהִי אֹו בֵּת אִמָּה וְיִימָר
כָּל עַמָּא אָמֵן

'Cursed is whoever has intercourse with his father's-in-law wife;' and the entire people will say, Amein.

לִיט דִּי־שְׁכּוּב עִם חֲמוּתָהּ וְיִימָר כָּל עַמָּא אָמֵן

19 אָרוּר מַטֵּה מְשִׁפֵּט גֵּר־יָתוֹם וְאַלְמָנָה וְאָמֵר כָּל־הָעָם

אָמֵן: (ס)

20 אָרוּר שֹׁכֵב עִם־אִשְׁת אָבִיו כִּי גִלָּה כְּנָף אָבִיו וְאָמֵר

כָּל־הָעָם אָמֵן: (ס)

21 אָרוּר שֹׁכֵב עִם־כָּל־בְּהֵמָה וְאָמֵר כָּל־הָעָם אָמֵן: (ס)

22 אָרוּר שֹׁכֵב עִם־אֶחָתָהּ בֵּת־אָבִיו אֹו בֵּת־אִמּוֹ וְאָמֵר

כָּל־הָעָם אָמֵן: (ס)

23 אָרוּר שֹׁכֵב עִם־חֲתָנָתָהּ וְאָמֵר כָּל־הָעָם אָמֵן: (ס)

'Cursed is whoever strikes his fellow in secret;' and the entire people will say, Amein.

24 אָרוֹר מַכֵּה רֵעֵהוּ בְּסֵתֶר וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: (ס)

ליט דימחי לחברה בסתרא ויימר כל עמא אמין

Rashi

מכה רעהו בסתר. על לשון הרע הוא אומר. ראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן, י"א ארורים יש כאן כנגד י"א שבטים, וכנגד שמעון לא כתב ארור, לפי שלא היה בלבו לברכו לפני מותו כשברך שאר השבטים, לכך לא רצה לקללו:

'Cursed is whoever accepts a bribe to kill an innocent person;' and the entire people will say, Amein.

25 אָרוֹר לֹקֵחַ שֹׁחַד ^{a donation} לְהַכּוֹת נֶפֶשׁ דָּם נָקִי וְאָמַר

כָּל־הָעָם אָמֵן: (ס)

ליט די מקבל שחדא למקטל נפש דם זכי ויימר כל

עמא אמין

'Cursed is whoever does not uphold the statements of this Torah to perform them;' and the entire people will say, Amein.

26 אָרוֹר אֲשֶׁר לֹא־יִקְיָם אֶת־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת לַעֲשׂוֹת

אוֹתָם וְאָמַר כָּל־הָעָם אָמֵן: (פ)

ליט די לא יקים ית פתגמי אורייתא הדא למעבד

יתהון ויימר כל עמא אמין

Rashi

אשר לא יקים. אן כלל את כל התורה כולה, וקבלוה עליהם באלה ובשבועה:

דברים 28

When you hearken and obey Adonoy,
your God, to be sure to perform all of
His commandments that I am
commanding you today; Adonoy, your
God, will place you superior to all the
nations of the earth.

ויהי אם קבלא תקבל למימרא דיי אלהיך למטר
למעבד ית כל פקודוהי די אנא מפקדך יומא דין
ויתננך יי אלהיך עלאה על כל עממי ארעא

All these blessings will come upon you
and will reach you, when you obey
Adonoy, your God.

ויתון עלך כל ברכתא האליו וידבקנך ארי תקבל
למימרא דיי אלהיך

Blessed are you in the city, and blessed
are you in the field.

ברוך את בקרתא וברוך את בחקלא

Blessed is the fruit of your belly, and the
produce of your soil, and the offspring
of your animals, the issue of your cattle
and the flocks of your sheep and goats.

ברוך ולדא דמעך ואבא דארעך ולדא דבעירך בקרי
תוריד ועדרי ענך

1 והיה אם-שמע תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר

לעשות את-כל-מצותי אשר אנכי מצוך היום ונתנך

יהוה אלהיך עליון על כל-גוי הארץ:

2 ובאו עליך כל-הברכות האלה והשיגך ^{to reach} כי תשמע

בקול יהוה אלהיך:

3 ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה:

4 ברוך פרי-בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך ^{send} ופרי בקרך

אלפקי ועשתרות צאנך:

שגר אלפיך. ולדות בקרך, שהבהמה משגרת ממעיה:

ועשתרות צאנך. כתרגומו, ורבותינו אמרו (חולין פד): למה נקרא שמם עשתרות, שמעשירות את בעליהן ומחזיקות אותם, כעשתרות הללו שהן סלעים חזקים:

Blessed will be your [fruit] basket and
your solid foods.

kneading
trough a basket
5 בְּרוּךְ טֶנֶאךָ וּמִשְׁאֲרֶתְךָ:

בְּרוּךְ סֶלֶךְ וְאַצֻּתְךָ

Rashi

ברוך טנאך. פירותיך. דבר אחר טנאך, דבר לח שאתה מסגן בסלים:
ומשארתך. דבר יבש, שנשאר בכלי ואינו זב:

You will be blessed at your arrival, and
blessed at your departure.

6 בְּרוּךְ אָתָּה בְּבֹאֶךָ וּבְרֹוֹךְ אָתָּה בְּצֵאתְךָ:

בְּרוּךְ אֶתְּ בְּמַעֲלֶךָ וּבְרוּךְ אֶתְּ בְּמַפְקֶךָ

Rashi

ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך. שתהא יציאתך מן העולם בלא חטא כביאתך לעולם (בבא מציעא קז):

שישי

Adonoy will set your enemies who rise
against you smitten before you; by one
road will they approach you, but by
seven roads they will flee from you.

7 יִתֵּן יְהוָה אֶת־אֹיְבֶיךָ הַקָּמִים עֲלֶיךָ נֹגְפִים לְפָנֶיךָ בְּדֶרֶךְ

אֶחָד יֵצְאוּ אֵלֶיךָ וּבִשְׁבַע דְּרָכִים יָנוּסוּ לְפָנֶיךָ:

יִתֵּן יְיָ בְּעֲלֵי דַבָּרְךָ דְּקִימִין עָלֶיךָ תִּבְרִינן קִדְמָךְ

בְּאַרְחָא חֲדָא יִפְקִין לְוַתְךָ וּבִשְׁבַע אַרְחֵן יַעֲרְקִין

מִקִּדְמָךְ

Rashi

ובשבעה דרכים ינוסו לפניך. כן דרך הנבהלים לברוח, להיות מתפורין לכל צד:

Adonoy will order upon you the blessing in your storehouses and in all your commerce; and He will bless you in the land that Adonoy, your God, is giving you.

יפקד יי עמך ית ברכתא באוצרך ובכל אושטות ידך
ויברכנך בארעא דיי אלהיך יהב לך

Adonoy will establish you for Himself as a holy people as He swore to you; when you will guard the commandments of Adonoy, your God, and will go in His ways.

יקימנך יי לה לעם קדיש כמא די קיים לך ארי תטר
ית פקודיא דיי אלהיך ויתהך בארצון דתקנו קדמוהי

And all the peoples of the earth will see that you are called by Adonoy's Name and they will fear you.

ויחזון כל עממי ארעא ארי שמא דיי אתקרי עלך
וידחלון מנך

Adonoy will give you surplus as benefit in the fruit of your belly, and the offspring of your animals, and the produce of your soil; upon the land that Adonoy swore to your forefathers to give you.

ויתרנך יי לטבא בולדא דמעך ובולדא דבעירך
ובאבא דארעך על ארעא די קיים יי לאבקהך למתן
לך

8 יצו יהוה אתך אתה-הברכה באסמך ובכל מ^{sending}שלח

ידך וברכך בארץ אשר-יהוה אלהיך נתן לך:

9 יקימך יהוה לו לעם קדוש כאשר נשבע לך כי

תשמר את-מצות יהוה אלהיך והלכת בדרכיו:

10 וראו כל-עמי הארץ כי שם יהוה נקרא עליך ויראו

מנך:

11 והותרך יהוה לטובה בפרי בטנך ובפרי בהמתך ובפרי

אדמתך על האדמה אשר נשבע יהוה לאבותיך לתת

לך:

Adonoy will open for you His good storehouse, the sky, to give you your land's rain on time and to bless all your endeavors; and you will lend to many nations, but you will not borrow.

יפתח יי לך ית אוצרה טבא ית שמיא למתן מטר
ארעך בעדנה ולברכא ית כל עובדי ידך ותזון
לעממין סגיאין ואת לא תזון

Adonoy will place you at the head, not at the tail; and you will be solely on top, you will not be on the bottom; when you heed the commandments of Adonoy, your God, that I am commanding you today to guard and to perform.

וינתנך יי לתקוף ולא לחלש ותהי ברם לעלא ולא
תהי לתחתא ארי תקבל לפקודיא דיי אלהך די אנא
מפקדך יומא דין למטר ולמעבד

And you do not deviate from all the statements that I am commanding you today to the right or to the left, to follow other gods to serve them.

ולא תסטון מפל פתגמא די אנא מפקד יתכון יומא
דין ימינא ושמאלא למנהך בתר טעות עממא
למפלחגון

12 יפתח יהוה | לך את-אוצרו הטוב את-השמים לתת

מטר-ארצך בעתו ולברך את כל-מעשה ידך
והלויית ^{properly} גוים רבים ואתה לא תלוה:

13 ונתנך יהוה לראש ולא ^{the tail} לזנב והיית רק למעלה

ולא תהיה למטה כיתשמע אל-מצות | יהוה אלהיך
אשר אנכי מצוך היום לשמר ולעשות:

14 ולא תסור מפל-הדברים אשר אנכי מצוה אתכם

היום ימין ^{left} ושמאל ללכת אחרי אלהים אחרים

לעבדם: (ס)

Should you not obey Adonoy, your
God, to guard to perform all His
commandments and His statutes that I
am commanding you today; then all
these curses will come upon you and
will reach you.

ויהי אם לא תקבל במימרא דיי אלהיך למטר למעבד
ית כל פקודוהי וקימוהי די אנא מפקדך יומא דין
וייתון עלך כל לוטיא האליו וידבקנך

Cursed are you in the city and cursed
are you in the field.

ליט את בקרתא וליט את בחקלא

Cursed is your [fruit] basket and cursed
are your solid foods.

ליט סלך ואצותך

Cursed is the fruit of your belly and the
produce of your soil, the calves of your
cattle and the flocks of your sheep and
goats.

ליט ולדא דמעך ואבא דארעך בקרי תוריך ועדרי ענך

Cursed are you upon your arrival and
cursed are you upon your departure.

ליט את במעלך וליט את במפקך

15 ויהי אם לא תשמע בקול יהוה אלהיך לשמר

לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום

to reach

ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך :

16 ארור אתה בעיר וארור אתה בשדה:

kneading
trough

a basket

17 ארור טנאך ומשארתך:

send

18 ארור פרי בטנה ופרי אדמתך שגר אלפיך

ועשתרות צאנך:

19 ארור אתה בבואך וארור אתה בצאתך:

Adonoy will visit upon you ruin, panic,
and frustration in all the endeavors you
undertake, until you are destroyed and
until you are swiftly removed because
of the wickedness of your deeds [in]
that you forsook Me.

יגרי יי בך ית מארתא וית שגושיא וית מזופיתא בכל
אושטות יך די תעבד עד דתשתצי ועד דתיבד בפריע
מן קדם בישות עובדיך דשבקתא דחלתי

Adonoy will attach the plague to you
until He exterminates you from upon
the land that you are coming there to
inherit.

ידבק יי בך ית מותא עד דישיצי יתך מעל ארעא די
את עליל לתמן למירתה

Adonoy will smite you with blistering
and with searing temperature, and with
raging fever, and with charchur, and
with the sword, and with wind-blight,
and with yellowing; and they will chase
you until your annihilation.

ימחנך יי בשחפתא ובקדחתא ובדלקתא ובחרחורא
ובחרבא ובשדפונא ובירקונא וירדפונא עד דתיבד

20 יִשְׁלַח יְהוָה | בְּךָ אֶת־ הַמָּאֲרָה אֶת־ הַמְּהוּמָה וְאֶת־^{tumult} ^{curse}

הַמְּגִעָתָה בְּכָל־מְשָׁלַח יָדְךָ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה עַד הַשְׁמִדְךָ^{rebuke}

וְעַד־אֲבִדְךָ מְהֵרָה מִפְּנֵי רָע מַעַלְלֶיךָ אֲשֶׁר עֲזַבְתָּנִי:

Rashi

המארה. חסרון, כמו צרעת ממארת (ויקרא יג, נא):

המהומה. שגוש, קול בהלות:

21 יִדְבֶּק יְהוָה בְּךָ אֶת־הַדָּבָר עַד כִּלְתּוֹ אֶתְךָ מֵעַל

הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־אַתָּה בָּא־שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

22 יִכְהֶה יְהוָה בְּשַׁחֲפָת וּבְקַדְחַת וּבְדִלְקַת וּבְחַרְחֹר^{stir up}
^{strife} ^{inflammation} ^{fever} ^{tuberculosis}

וּבְחֶרֶב וּבְשַׁדְפוֹן וּבִירְקוֹן וּרְדִפוֹ עַד אֲבִדְךָ:^{paleness} ^{blight}

Rashi

בשחפת. שבשרו נשחף ונפוח:

ובקדחת. לשון כי אש קדחה באפי (דברים לב, כב), והוא אש של חולי מלווי בלעז שהיא חמה מאוד:

ובדלקת. חמה יותר מקדחת, ומיני חלאים הם:

ובחרחר. חולי המחממו תוך הגוף וצמא תמיד למים, ובלע"ז אשרינמנ"ט, לשון ועצמי חרה מני חרב (איוב ל, ל), נחר מפח
מֵאֵשׁ (ירמיה ו, כט):

ובחרב. יביא עליך גייסות:

ובשדפון ובירקון. מכות תבואה שבשדות. שדפון. רוח קדים אשילד"ה בלע"ז.

ירקון. יובש, ופני התבואה מכסיפין ונהפכין לירקון, קמ"א בלע"ז:

עד אבדך. תרגום עד דתיכד, כלומר עד אבוד אותך, שתכלה מאליד:

And the heavens above your head will
be like copper and the earth that is
beneath you, iron.

23 וְהָיוּ שָׁמַיִךְ אֲשֶׁר עַל־רֹאשְׁךָ נְחֹשֶׁת וְהָאָרֶץ

אֲשֶׁר־תַּחְתֶּיךָ בְּרֹזָל:

ויהיו שמיך די עלוי רישך חסינין כנחשא מלאחחא

מטרא וארעא די תחותך תקיפא כפרזלא מלמעבד

פריין

Rashi

והיו שמיך אשר על ראשך נחשת. קללות הללו משה מפי עצמו אמרן, ושבהר סיני מפי הקב"ה אמרן כמשמעו, וכן נאמר
וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּ לִי (ויקרא כו, יד), וְאִם תִּלְכּוּ עִמִּי קָרִי (שם כא), וכאן הוא אומר לקול ה' אלהיך, ידבק ה' בך, יככה ה'. הקל
משה בקללותיו לאמרן בלשון יחיד, וגם כן בקללה זו הקל, שבראשונות הוא אומר אֶת שְׁמִיכֶם כְּכֹרֶזֶל וְאֶת אֲרָצְכֶם כְּנְחָשָׁה
(שם יט), שלא יהיו השמים מזיעין כדרך שאין הברזל מזיע, ומתוך כך יהא חורב בעולם, והארץ תהא מזיעה כדרך שהנחשת
מזיע והיא מרקבת פירותיה, וכאן הוא אומר שמיך נחשת וארצך ברזל, שיהיו שמים מזיעין, אע"פ שלא יריקו מטר, מכל מקום
לא יהיה חורב של אבדון בעולם, והארץ לא תהיה מזיעה כדרך שאין הברזל מזיע, ואין הפירות מרקיבין, ומכל מקום קללה
היא, בין שהיא כנחשת בין שהיא כברזל לא תוציא פירות, וכן השמים לא יריקו מטר:

Adonoy will make the rain of your land
into dust and soil; from the sky will it
come down upon you until you are
destroyed.

24 יֵתֵן יְהוָה אֶת־מֵטֶר אֲרָצְךָ אֶבֶק וְעָפָר מִן־הַשָּׁמַיִם

יֵרֵד עָלֶיךָ עַד הַשְׁמָדֶךָ:

יתן יי מטר ארעך אבקא ועפרא מן שמיא יחות

עלך עד דתשתצי

Rashi

מטר ארצך אבק ועפר. זיקא דבתר מטרא (תענית ג:), מטר יורד ולא כל צרכו ואין בו כדי להרביץ את העפר, והרוח באה
ומעלה את האבק, ומכסה את עשב הזרעים שהן לחים מן המים, ונדבק בהם ונעשה טיט, ומתייבש ומרקיבין:

Adonoy will set you smitten before
your enemies. By one road will you go
out toward them and by seven roads
will you flee before them; and you will
be a cause of shuddering for all the
kingdoms of the earth.

יִתְנֶנּוּ יְיָ תַבִּיר קֶדֶם סָנְאָה בְּאַרְחָא חֲדָא תַפּוּק לְוִתָּהּ
וּבְשִׁבְעָא אֲרַחֵן תַּעְרוֹק מִקְדְּמוֹהִי וְתִהְיִי לְזִיעַ לְכָל
מַלְכוּת אֲרֻעָא

Rashi

לזעוה. לאימה ולזיע, שיוזעו כל שומעי מכותיך ממך, ויאמרו אוי לנו שלא יבא עלינו כדרך שבא על אלו:

Your corpse will be food for every bird
of the sky and for the animals of the
earth; with no one to scare [them].

וְתִהְיִי נִבְלָתָהּ מִשְׁגָּרָא לְמִיכַל לְכָל עוֹפָא דְשָׁמַיָא
וּלְבִעִירַת אֲרֻעָא וְלִית דְּמַנִּיד

Adonoy will plague you with Egyptian
boils and with hemorrhoids and with
running and dry boils; from which you
will be unable to be healed.

יִמְחֲנֶנּוּ יְיָ בְּשַׁחֲנָא דְּמִצְרַיִם וּבְטַחֲוֵרִין וּבְגִרְבָּא וּבְחֲרִיס
יְבִישׁ דִּי לֹא תִכּוּל לְאַתְסָאָהּ

Rashi

בשחין מצרים. רע היה מאד, לח מבפנים ויבש מבחוץ, כדאיתא בבכורות (מא.):

גרב. שחין לח:

חרס. שחין יבש כחרס:

25 יִתְנֶנּוּ יְהוָה | נִגְף לְפָנַי אִיבִיד בְּדֶרֶךְ אֶחָד תֵּצֵא אֵלַי

agitation
וּבְשִׁבְעָה דְרָכִים תִּנּוּס לְפָנָיו וְהִיִּיתָ לְזִעוּה לְכָל

מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ:

26 וְהִיִּיתָ נִבְלָתָהּ לְמֹאֲכָל לְכָל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֲמַת

to shudder
with terror

הָאָרֶץ וְאִין מַחְרִיד :

27 יִפְלֶה יְהוָה בְּשַׁחֲוִין מִצְרִיִּם וּבַעֲפָלִים [וּבְטַחֲוֵרִים] scurf hemorrhoid boil

וּבְגִרְבּ וּבְחֲרִיס אֲשֶׁר לֹא־תִכּוּל לְהַרְפָּא:

Adonoy will plague you with insanity
and with blindness, and with utter
confusion.

יִמְחֹנֵךְ יי בְּטִפְשׁוֹתָא וּבְסִמּוּיֹתָא וּבְשַׁעֲמֻת לְבָא

astonishmentblindness madness
28 יִכְכֶּה יְהוָה בְּשַׁעֲמֻת וּבְעִוְרוֹן וּבְתַמְהוֹן לְבָב:

Rashi

ובתמהון לבב. אוטם הלב, אשטורדישו"ן בלע"ז:

You will grope at midday the way a
blind man gropes in the darkness, and
you will not succeed your ways; you
will be only the victim of wrangling
and robbed all the days with no savior.

וְתֵהִי מִמַּשֵּׁשׁ בְּטֶהְרָא כְּמָא דִּי מַשֵּׁשׁ עוּרְא בְּקִבְלָא
וְלֹא תִצְלַח יְת אֲרֻחֲתֶיךָ וְתֵהִי בְרֵם עֲשִׂיק וְאֲנִים כָּל
יוֹמֵיָא וְלִית דְּפָרִיק

a light to feel of
29 וְהָיִיתָ מִמַּשֵּׁשׁ בְּצִהָרִים כְּאֲשֶׁר יִמַּשֵּׁשׁ הָעוֹר

to press
upon

darkness

בְּאִפְלָה וְלֹא תִצְלַח אֶת־דִּרְכֶּיךָ וְהָיִיתָ אֶךְ עֲשׂוֹק

to pluck off

וְגִזּוּל כָּל־הַיָּמִים וְאֵין מוֹשִׁיעַ:

Rashi

עשוק. בכל מעשיך יהיה ערעור:

A woman will you marry and another
man will lie with her; a house will you
build and will not live in it; a vineyard
will you plant and will not redeem it[s
fruit].

אֶתְתָא תִירוֹס וּגְבַר אֲחֵרָן יִשְׁכְּבִנָּה בֵּיתָא תִבְנִי וְלֹא
תִיִּתֵב בֵּיה כְּרָמָא תִצּוּב וְלֹא תַחֲלִלָנָה

to engage
for
matrimony

30 אִשָּׁה תֵאָרֵשׁ וְאִישׁ אַחֵר יִשְׁגֻּלָּנָה [וְיִשְׁכְּבָנָה] בֵּית

תִּבְנֶה וְלֹא־תִשָּׁב בּוֹ כְּרֵם תִּטָּע וְלֹא תַחֲלִלָנוּ:

Rashi

ישגלנה. לשון שגל, פילגש, והכתוב כינהו לשבח ישכבנה, (מגילה כה:) ותקון סופרים הוא זה:

תחללנו. בשנה הרביעית לאכול פרי:

Your ox [will be] butchered before your eyes, and you will not eat of it; your ass [will be] robbed in your presence and will not return to you; your flocks [will be] given to your enemies, and you have no savior.

תֹּרְךָ יְהִי נֶכֶס לְעֵינֶיךָ וְלֹא תִיכּוֹל מִנֶּה חֲמֶרְךָ יְהִי אָנֹס
מִקְדָּמְךָ וְלֹא יָתוּב לָךְ עֲנָךְ מִסִּירִין לְבַעֲלֵי דְבָבְךָ וְלִית
לָךְ פֶּרִיק

Your sons and your daughters [will be] given to another people while your eyes watch and pine for them all day, and you are powerless.

בְּנֶיךָ וּבָנֹתֶיךָ מִסִּירִין לְעַמָּא אַחֲרֵן וְעֵינֶיךָ חֲזֹן וְיִסּוּפִין
בְּגִלְגָּלָהֶן כָּל יוֹמָא וְלִית חֵילָא בִידֶךָ

31 שׁוֹרְךָ טָבוּחַ לְעֵינֶיךָ וְלֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ חֲמֶרְךָ גָּזוּל

מִלִּפְנֵיךָ וְלֹא יָשׁוּב לָךְ צֹאנְךָ נִתְּנוֹת לְאִיֲבֶיךָ וְאֵין לָךְ

מוֹשִׁיעַ:

32 בְּנֶיךָ וּבָנֹתֶיךָ נִתְּנוּ לַעַם אַחֵר וְעֵינֶיךָ רֹאוֹת וְכָלוֹת

אֱלֵיהֶם כָּל־הַיּוֹם וְאֵין לָאֵל יָדָךְ:

Rashi

וכלות אליהם. מצפות אליהם שישבו ואינם שבים, כל תוחלת שאינה באה קרויה כליון עינים:

The fruit of your soil and all your toil will be eaten by a people that you do not know; and you will be solely oppressed and crushed all the time.

אֲבָא דְאַרְעָךָ וְכָל לְאוֹתָךְ יִכּוֹל עַמָּא דִּי לֹא יָדַעְתָּ וְתִהִי
בְרִם עָשִׂיק וְרַעִיעַ כָּל יוֹמָא

And you will become insane from the sights that you see.

וְתִהִי מְשֻׁטָּה מִחֲזֵי עֵינֶיךָ דִּי תַחֲזִי

33 פְּרִי אֲדָמְתְּךָ וְכָל־^{toil} יִגְיעֶךָ יֹאכַל עַם אֲשֶׁר לֹא־יָדַעְתָּ

וְהָיִיתָ רַק עָשׂוּק וְרָצוּץ^{to crack in pieces} כָּל־הַיָּמִים:

to rave through insanity

34 וְהָיִיתָ מְשֻׁגָּע מִמַּרְאֵה עֵינֶיךָ אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

Adonoy will plague you with bad boils
on the knees and on the legs from
which you will be unable to be healed;
from the sole of your foot till your skull.

יִמְחֹנֶה יי בְּשַׁחֲנָא בִישָׂא עַל רִכְבֵּיָא וְעַל שְׁקִיָּא דִּי לֹא
תִכּוּל לְאַתְסָאָה מִפְּרִסְתָּ רִגְלָךְ וְעַד מוֹחֶךְ

Adonoy will lead you and your king,
whom you will set upon yourself, to a
nation that neither you nor your
parents knew; and there you will serve
other powers [of] wood and stone.

יִגְלִי יי יְתֵד וְיֵת מְלָכָךְ דִּי תִקִּים עֲלֶיךָ לְעַם דִּי לֹא יָדַעְתָּ
אַתָּה וְאַבְהֶתֶיךָ וְתַפְלַח תִּמְן לְעַמְמֵיָא פְּלִחֵי טַעוֹתָא אֲעָא
וְאַבְנָא

You will become an [object of]
stupefaction, be cited as an example
and become the subject of gossip
among all the peoples to whom Adonoy
will lead you.

וְתִהְיִי לְצִדּוֹ לְמִתְלֵי וּלְשׁוּעֵי בְּכָל עַמְמֵיָא דִּי יִדְבָּרְנָךְ יי
לְתִמְן

35 יִכְפֹּה יְהוָה בְּשַׁחֲוִי רָע עַל-הַבְּרָכִים וְעַל-הַשְׁקִים
the leg

אֲשֶׁר לֹא-תוּכַל לְהִרְפָּא מִכָּךְ רִגְלֶךָ וְעַד קִדְקִדֶּךָ :
scalp

36 יוֹלִיךְ יְהוָה אֶתְךָ וְאֶת-מֶלְכְּךָ אֲשֶׁר תִּקִּים עֲלֶיךָ אֶל-גּוֹי

אֲשֶׁר לֹא-יָדַעְתָּ אֹתָהּ וְאַבְתִּיךָ וְעַבַדְתָּ שָׂם אֱלֹהִים

אַחֵרִים עֵץ וְאֶבֶן:

37 וְהִיִּיתָ לְשִׁמָּה לְמִשָּׁל וּלְשִׁנְיָה בְּכָל הָעַמִּים אֲשֶׁר-
we repeated

יִנְהַגְךָ יְהוָה שָׁמָּה :
to drive forth

Rashi

לשמה. אש"ו אשטורדישו"ן כל הרואה אותך ישום עליך:

למשל. כשתבא מכה רעה על אדם, יאמרו זו דומה למכת פלוני:

ולשנינה. לשון וְשִׁנְיָתָם (דברים ו, ז), ידברו בכך, וכן תרגומו וּלְשׁוּעֵי, לשון ספור, ואשתעי:

Much seed will you take out to the fields, and little will you gather because the locust will demolish it.

בַּר זֶרַע סִגִּי תִפֹּק לְחַקֵּלָא וּזְעֵר תִּכְנוֹשׁ אֲרֵי יַחְסְלָנָה
גּוֹבָא

to eat off

38 זֶרַע רַב תּוֹצִיא הַשָּׂדֶה וּמַעֲט תִּאָּסֹף כִּי יַחְסְלָנָה

a locust

הָאֲרֵבָה :

Rashi

יחסלנו. יכלנו, ועל שם כך נקרא חסיל, שמכלה את הכל (ירושלמי תענית פ"ג ה"ו):

Vineyards will you plant and labor in, but wine will you not drink nor will you store because worms will consume it.

כַּרְמִין תַּצוּב וְתַפְלַח וְחִמְרָא לָא תִשְׁתִּי וְלָא תִכְנוֹשׁ
אֲרֵי תִיכְלָנָה תִּלְעָתָא

he gathered

39 כַּרְמִים תִּטַּע וְעַבְדָּתָ וְיִין לֹא־תִשְׁתֶּה וְלֹא תִאָּגֵר כִּי

a maggot

תֹּאכְלָנָה הַתִּלְעָת :

Olives will you have within your entire boundary, but oil will you not annoint because your olives (trees) will be discarded.

זֵיתִין יִהְיוּ לָךְ בְּכָל תְּחוּמָךְ וּמִשְׁחָא לָא תִסּוּף אֲרֵי
יִתְרוֹן זֵיתִיךָ

properly

40 זֵיתִים יִהְיוּ לָךְ בְּכָל־גְּבוּלְךָ וְשֶׁמֶן לֹא תִסּוּף כִּי

to pluck off

יִשָּׁל זֵיתְךָ :

Rashi

כי ישל. ישיר פירותיו, לשון ונשל הברזל (שם יט, ה):

Sons and daughters will you bear, but you will not have them because they will go into captivity.

בָּנִין וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא יִהְיוּ לָךְ אֲרֵי יִהְיוּ בְּשִׁבְיָא

41 בָּנִים וּבָנוֹת תּוֹלִיד וְלֹא־יִהְיוּ לָךְ כִּי יֵלְכוּ בַּשִּׁבְיָ:

All your trees and the fruit of your soil the cicada will impoverish.

כָּל אֵילָנְךָ וְאִבְיָא דְאַרְעֶךָ יַחְסְנָנָה סְקָאָה

to ring

42 כָּל־עֵצְךָ וּפְרֵי אֲדָמְתְךָ יִירֶשׁ הַצִּלְצָל :

יירש הצלצל. יַעֲשֶׂנוּ הארבה רש מן הפרי:

יירש. יעני:

הצלצל. מין ארבה. ואי אפשר לפרש יירש לשון ירושה, שא"כ היה לו לכתוב יירש, ולא לשון הורשה וגרושין, שא"כ היה לו לכתוב יוריש:

The non-Jew among you will rise above
you higher and higher, while you
descend lower and lower.

תֹּתֵב עָרַל דִּי בִּינָךְ יְהִי סְלִיק עֵיל מִנָּךְ לַעֲלֹא לַעֲלֹא
וְאַתָּה תִּהְיֶה נֶחֱת לְתַחֲתָא לְתַחֲתָא

He will lend to you but you will not
lend to him; he will be at the head, and
you will be at the tail.

הוא יִזְכָּנֶךְ וְאַתָּה לֹא תִזְכָּנֶהּ הוא יְהִי לְתַקִּיף וְאַתָּה תִּהְיֶה
לְחֵלֶשׁ

All these curses will come upon you
and will chase you and reach you until
you are destroyed; for you have not
obeyed Adonoy, your God, to guard His
commandments and His statutes that
He commanded you.

וְיִיתֶנּוּ עָלֶיךָ כָּל לְוִטְיָא הָאֵלִין וְיִרְדָּפֶנּוּ וְיִדְבָּקֶנּוּ עַד
דְּתִשְׁתַּצִּי אָרִי לֹא קִבְּלָתָא לְמִימָרָא דִּי אֱלֹהֶיךָ לְמַטָּר
פְּקוּדֵיהִי וְקִימוּהִי דִּי פְקָדֶיךָ

They will happen to you as a sign and a
wonder, and to your descendants
forever.

וְיִהְיוּ בָּךְ לְאֹת וּלְמוֹפֶת וּבְבִנְיֶיךָ עַד עָלָם

43 הֵגֵל אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ יַעֲלֶה עֲלֶיךָ מֵעַלָּה מֵעַלָּה וְאַתָּה

תֵּרַד מִטָּה מִטָּה:

44 הוּא יִלְוֶיךָ וְאַתָּה לֹא תִלְוֶנּוּ הוּא יִהְיֶה לְרֹאשׁ וְאַתָּה

תִּהְיֶה לְזָנָב:

45 וְבָאוּ עָלֶיךָ כָּל־הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְרִדְפוּךָ וְהִשְׁיִגוּךָ עַד

הַשְׁמָדֶיךָ כִּי־לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְרָת

מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר צִוָּךְ:

46 וְהָיוּ בָּךְ לְאֹת וּלְמוֹפֶת וּבְזִרְעֶךָ עַד־עוֹלָם: wonder

Since you did not serve Adonoy, your
God, with joy and goodheartedness, in
total affluence.

חֲלָף דִּי לֹא פִלְחֵתָא קָדָם יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּחֵדוּא וּבְשִׁפּוּרִית
לְבָא מְסֻגִּי כִּלְא

Rashi

מרוב כל. בעוד שהיה לך כל טוב:

You will serve your enemies whom
Adonoy sends against you, in hunger
and in thirst and in nakedness and
lacking everything; and he will set an
iron yoke upon your neck until he
destroys you.

וְתַפְלַח יָת בְּעַלֵּי דְבִבְדָּ דִּי יִגְרִנָּה יְיָ בְּדָ בְּכַפְנָא
וּבְצָחוּתָא וּבְעֶרְטֻלִיתָא וּבְחִסְרִית כִּלְא וַיִּתֵּן גִּיר פְּרִזְלָא
עַל צִוְּאָרְךָ עַד דִּישְׁמִידוּ אֶתְךָ

Adonoy will raise upon you a nation
from afar from the end of the earth, as
the eagle soars, a nation whose
language you will not hear.

יִיתִי יְיָ עֲלֶיךָ עַם מְרַחֵק מְסִיפֵי אֶרֶעָא כְּמָא דִּי מִשְׁתְּדִי
נִשְׂרָא עֲמָא דִּי לֹא תִשְׁמַע לִישְׁנָה

Rashi

כאשר ידעה הנשר. פתאום, ודרך מצלחת ויקלו סוסיו:

לא תשמע לשונו. לא תכיר לשונו, וכן תשמע חלום לפתור אתו (בראשית מא, טו), וכן כי שמע יוסף (שם מב, כג), אינטינדר"י
בלע"ז:

47 תַּחַת אֲשֶׁר לֹא־עַבַּדְתָּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה

וּבְטוֹב לֵבָב מְרֹב כָּל:

48 וְעַבַּדְתָּ אֶת־אֹיְבֶיךָ אֲשֶׁר יִשְׁלַחְנִי יְהוָה בָּךְ בְּרָעָב

nudity

וּבְצָמָא וּבְעִירָם וּבְחֶסֶר כָּל וְנָתַן עָלַי בְּרִזְלָא־

the back of
the neck

צִוְּאָרְךָ עַד הִשְׁמִידוּ אֶתְךָ:

49 יֵשֵׂא יְהוָה עָלֶיךָ גּוֹי מִרְחוֹק מִקְצֵה הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר

to dart

יִדְאָה הַנֶּשֶׁר גּוֹי אֲשֶׁר לֹא־תִשְׁמַע לִישְׁנֹו:

A hard-faced nation that will not show favor to the old, and will not pity the young.

עם תִּקְרֶה אֶפְיֵן דִּי לֹא יִסַּב אֶפְיֵן לְסָבָא וְעַל יִנְקָא לֹא

מִרְחָם

They will consume the offspring of your animals, and the produce of your soil until you are destroyed; that will not leave you grain, wine, or oil, the calves of your cattle, or the flocks of your sheep and goats until they have you removed.

וַיִּכּוֹל וְלָדָא דְּבַעֲרֶיהָ וְאַבָּא דְּאַרְעָה עַד דְּתִשְׁתַּצִּי דִּי

לֹא יִשָּׂאֵר לָהּ עֲבוּרָא חֲמָרָא וּמִשְׁחָא בְּקָרֵי תוֹרֵיהָ

וְעֹדְרֵי עֹנָה עַד דְּיוֹבֵד יִתָּהּ

They will make you suffer in all your cities until mastering your ramparts and fortified walls upon which you rely throughout your land; they will make you suffer in all your cities throughout your land that Adonoy, your God, has given you.

וַיַּעַק לָהּ בְּכָל קְרוּיָהּ עַד דְּיִכְבַּשׁ שׁוּרֵיהָ רַמְיָא וּכְרִיכְיָא

דִּי אֵת רַחֲמֵי לְאַשְׁתַּזְבָּא בְּהֵן בְּכָל אֶרְעָה וַיַּעַק לָהּ בְּכָל

קְרוּיָהּ בְּכָל אֶרְעָה דִּי יְהִיב יְיָ אֱלֹהֶיהָ לָהּ

50 גוֹי עֵז פָּנִים אֲשֶׁר לֹא-יִשָּׂא פָנִים לְזָקֵן וְנָעַר לֹא יֶחֱוֶן:

51 וְאָכַל פְּרִי בְהֶמְתָּהּ וּפְרִי-אֲדָמָתָהּ עַד הַשְׁמֹדֶה אֲשֶׁר

לֹא-יִשָּׂאֵר לָהּ דָּגָן תִּירוֹשׁ ^{new wine} וַיִּצְהָר ^{oil} שֶׁגֶר אֶלְפִידֵי

וְעִשְׂתִּירֶת צֹאנֶיהָ עַד הָאֲבִידוֹ אֹתָהּ:

52 וְהִצָּר לָהּ בְּכָל-שְׁעָרֶיהָ עַד רֹדֶת חֻמֹּתֶיהָ הַגְּבוּהוֹת ^{to cramp}

וְהִבְצֻרוֹת אֲשֶׁר אֹתָהּ בִּטָּח בָּהֶן בְּכָל-אַרְצָהּ וְהִצָּר לָהּ ^{to gather grapes}

בְּכָל-שְׁעָרֶיהָ בְּכָל-אַרְצָהּ אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֱלֹהֶיהָ לָהּ:

Rashi

עד רדת חמתך. לשון רדוי וכבוש:

You will eat the flesh of your womb, the
flesh of your sons and your daughters
that Adonoy, your God, gave you; in the
siege and in the distress that your
enemy will distress you.

וְתִיכּוֹל וְלֶדָא דְּמַעַד בֶּשֶׂר בְּנִיךָ וּבְנֵתֶיךָ דִּי יְהֵב לָךְ יי
אֱלֹהֶיךָ בְּצִירָא וּבַעֲקָתָא דִּיעַק לָךְ סָנְאָךְ

53 וְאָכַלְתָּ פְּרִי־בֶטֶןךָ בֶּשֶׂר בְּנִיךָ וּבְנֵתֶיךָ אֲשֶׁר נָתַן־לָךְ

יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר־ יִצִּיק לָךְ
to compress a narrow place

אִיבָה:

Rashi

ואכלת פרי בטןך בשר בןך וגו' במצור. מחמת שיהיו צרים על העיר, ויהיה שם מצוק עקת רעבון:

The delicate among you and the
fastidious, [even] he will look askance
at his brother and at the wife of his
bosom and at the rest of his sons whom
he will leave over.

גְּבִירָא דְּרַכִּיךָ בְּךָ וְדַמְפְּנָךְ לְחֶדָא תַּבְּאֵשׁ עֵינָהּ בְּאַחוּהִי
וּבְאַתַּת קִימָהּ וּבִשְׂאָר בְּנוֹהִי דִּי יִשְׂאָר

54 הָאִישׁ הַרַךְ בֶּךָ וְהָעֲנָג מְאֹד תִּרְעַע עֵינָו בְּאָחִיו
luxurious tender

וּבְאִשְׁתּוֹ חֵילוֹ וּבְיָתֵר בָּנָיו אֲשֶׁר יוֹתִיר:

Rashi

הרך כך והענוג. הוא הרך הוא הענוג, לשון פינוק, ומהתענג ומרך מוכיח עליהם ששניהם אחד, אע"פ שהוא מפונק ודעתו קצה בדבר מאוס, ימתק לו לרעבוננו בשר בניו ובנותיו, עד כי תרע עינו בבניו הנותרים מתת לאחד מהם מבשר בניו, אחיהם אשר יאכל. דבר אחר הרך כך, הרחמני ורך הלבב, מרוב רעבתנות יתאכזרו, ולא יתנו מבשר בניהם השחוטים לבניהם הנותרים:

From giving to any of them of the flesh
of his sons that he is eating for [fear of]
not leaving everything for himself; in
siege and in distress that your enemy
will distress you in all your cities.

מְלַמְתָּן לְחַד מְנַהוֹן מִבֶּשֶׂר בְּנוֹהִי דִּי יִיכּוֹל מְדָלָא
אֲשֶׁתָּאֵר לֵיהּ כָּלָא בְּצִירָא וּבַעֲקָתָא דִּי יַעַק לָךְ סָנְאָךְ
בְּכָל קְרוּיָךְ

55 מִתַּת | לְאַתָּד מֵהֶם מִבֶּשֶׂר בָּנָיו אֲשֶׁר יֹאכֵל מִבְּלִי

הַשְּׂאִיר־לוֹ כָּל בְּמָצוֹר וּבְמָצוֹק אֲשֶׁר יִצִּיק לָךְ אִיבָה

בְּכָל־שְׁעָרֶיךָ:

The soft female among you and the indulged one the sole of whose foot never experienced standing on the ground out of indulgence and out of softness; her eye will begrudge the husband of her bosom, and her son and daughter.

דְּרַפִּיכָא בְּךָ וְדַמְפִּנְקָא דִּי לָא נְסִיאַת פְּרִסְתָּ רַגְלָהּ
לְאַחְתָּא עַל אַרְעָא מְמַפְּנְקוּ וּמְרַפִּיכוּ תַבְּאֵשׁ עֵינָהּ
בְּגִבְרָ קִימָה וּבְבִרָה וּבְבִרְתָּהּ

And her infant who emerges from between her legs, and her children whom she bears, when she eats them for lack of everything, secretly; in siege and in distress that your enemy will distress you in your cities.

וּבִזְעָר בְּנֵהָא דִּיפְקִין מִנָּהּ וּבְבִנְהָא דִּי תֵלִיד אֲרִי
תִּכְלֹנוּן בְּחִסְרֵי כָּלָא בְּסִתְרָא בְּצִירָא וּבְעֻקְתָּא דִּי
יַעַק לָךְ סִנְאָדָּ בְּקִרְוִידָּ

56 הָרַכָּה בְּךָ וְהַעֲנָה אֲשֶׁר לֹא- נִסְתָּה כַּף-רַגְלָהּ ^{to test}

הַצָּג ^{to place permanently} עַל-הָאָרֶץ מִהֲתַעֲנַג ^{to be soft or pliable} וּמְרָךְ ^{softness} תִּרְעַע עֵינָהּ

בְּאִישׁ חֵיקָהּ וּבְבִנָּהּ וּבְבִרְתָּהּ:

Rashi

תרע עינה באיש חיקה ובבנה ובבתה. הגדולים:

a fetus or babe

57 וּבִשְׁלִיטָתָהּ הִיוֹצֵת | מִבֵּין רַגְלֶיהָ וּבְבִנְיָהּ אֲשֶׁר תֵּלִיד

כִּי-תֹאכְלֵם בְּחִסְרֵ-כָּל בְּסִתְרָא בְּמַצֹּחַ וּבְמַצֹּחַ אֲשֶׁר

יַצִּיק לָךְ אִיבָהּ בְּשַׁעְרֶיהָ:

Rashi

ובשליטה. בניה הקטנים, בכולן תהא עינה צרה כשתאכל את האחד, מליתן לאשר אצלה מן הבשר:

If you will not guard to perform all the statements of this Torah that are written in this book to fear the respected and awesome Name, of Adonoy, your God.

אם לא תטר למעבד ית כל פתגמי אורייתא הדא
דכתיבין בספרא הדין למדחל ית שפא יקרא ודחילא
הדין ית יי אלהיך

Adonoy will strike you with prodigious blows and blows on your offspring, blows, great and dependable and illnesses harmful and dependable.

ויפרש יי ית מחתך וית מחת בניך מחו רברבו
ומהימן ומכתשין בישין ומהימן

He will bring back for you all the Egyptian diseases which you dreaded and they will cling to you.

ויתב בך ית כל מכתשי מצרים די דחלתא מקדמיהון
וידבקו בך

58 אם לא תשמר לעשות את כל דברי התורה הזאת

הכתובים בספר הזה ליראה את השם הנכבד והנורא
הזה את יהוה אלהיך:

59 והפלא יהוה את מכתך ואת מכות זרעך מכות גדולות

malady
ונאמנות וחלים רעים ונאמנים:

Rashi

והפלא ה' את מכתך. מופלאות ומובדלות משאר מכות:
ונאמנות. ליסרך לקיים שליחותך:

to fear

sickness

60 והשיב בך את כל מדינה מצרים אשר יגרת

מפניהם ודבקו בך:

Rashi

אשר יגרת מפניהם. מפני המכות, כשהיו ישראל רואים מכות משונות הבאות על מצרים, היו יראים מהם שלא יבואו גם עליהם, תדע, שכן כתיב והיה אם שמוע תשמע וגו' כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך (שמות טו, כו), אין מיראין את האדם אלא בדבר שהוא יגור ממנו:

Also every illness and every plague that is not written in the book of this Torah, will Adonoy raise up against you until you are destroyed.

אף כל מרע וכל מחא די לא כתיבין בספרא
דאורייתא הדא ייתגון יי עלך עד דישתצף

You will remain numerically few instead of your having been like the stars in the sky, multitudinous; for you have not obeyed Adonoy, your God.

ותשתארו ב'עם זער חלף די הויתון כוכבי שמיא
למסגי ארי לא קבלתא למימרא דיי אלהך

It will happen that as Adonoy rejoiced over you to benefit you and to multiply you, so will Adonoy bring joy to others over you to remove you and to destroy you; and you will be uprooted from upon the land that you are coming there to inherit.

ויהי כמא דחדי יי עליכון לאוטבא יתכון ולאסגא
יתכון כן יחדי יי עליכון לאובדא יתכון ולשצאא יתכון
ותטלטלון מעל ארעא דאת עלל לתמן למירתה

61 גם כל-חלי וכל-מפה אשר לא כתוב בספר התורה

הזאת יעלם יהוה עליך עד השמדך:

Rashi

יעלם. לשון עלייה:

62 ונשארתם במתי מעט תחת אשר הייתם ככוכבי

השמים לרב כילא שבעת בקול יהוה אלהיך:

Rashi

ונשארתם במתי מעט תחת וגו'. מועטין חלופ מרובין:

63 וְהָיָה כְּאֲשֶׁר-שֵׁשׁ^{to be bright} יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהִיטִיב אֲתָכֶם

וְלְהַרְבּוֹת אֲתָכֶם כֵּן יֵשִׁישׁ יְהוָה עֲלֵיכֶם לְהַאֲבִיד אֲתָכֶם

וְלְהַשְׁמִיד אֲתָכֶם וְנִסַּחְתֶּם^{to tear away} מֵעַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר-אַתֶּם

בְּאֲשֶׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

Rashi

כן ישיש ה'. את אויביכם (מגילה י:) עליכם להאביד וגו':

ונסחתם. לשון עקירה, וכן בית גאים יסח ה' (משלי טו, כה):

Adonoy will disperse you among all the peoples from the end of the earth to the end of the earth; and you shall serve there other gods which neither you nor your ancestors knew, wood and stone.

ויבְּדֹרְנָךְ יי בְּכָל עַמִּמָּיָא מִסִּיפֵי אֶרֶצָא וְעַד סִיפֵי אֶרֶצָא
וּתְפִלַּח תִּמְנוֹן לְעַמִּמָּיָא פְּלִחֵי טַעוֹתָא דִּי לֹא יִדְעָתָּ אֶת
וְאַבְהֶתָּךְ אָעָא וְאַבְנָא

Rashi

ועבדת שם אלהים אחרים. כתרגומו, לא עבודת אלהות ממש, אלא מעלים מס וגולגליות לכומרי עבודת אלילים:

And among those nations you will not be tranquil and there will be no rest for the sole of your foot; and Adonoy will give you there a fearful heart and pining eyes and disillusioned spirit.

וּבְעַמִּמָּיָא הָאֲנוֹן לֹא תְנוּחָא וְלֹא יְהִי מְנַח לְפִרְסַת רַגְלָךְ
וַיִּתֵּן יי לְךָ תִּמְנוֹן לֵב דָּחַל וְחֻשְׁכַּת עֵינִין וּמִפְחָן נֶפֶשׁ

Rashi

לא תרגיע. לא תנוח, כמו וזאת המרגעה (ישעיה כח, יב):

לב רגז. לב חרד, כתרגומו דחיל, כמו שאול מתחת רגזה לך (שם יד, ט), שָׁמְעוּ עַמִּים יִרְגְּזוּן (שמות טו, יד), מוֹסְדוֹת הַשָּׁמַיִם יִרְגְּזוּ (שמואל-לב כב, ח):

וכליון עינים. מצפה לישועה ולא תבא:

Your life will dangle before you, and you will be in fear night and day, and will have no faith in your living.

וַיְהִי חַיִּיד תְּלָאִים לְךָ מִנְּגִיד וּפְחֻדָּתָ לַיְלָה וַיּוֹמָם
וַיְהִי חַיִּיד תְּלָאִים לְךָ מִקַּבֵּל וַתְּהִי תְנוּה לַיְלָא וַיִּמָּמָא וְלֹא
תְהִימִין בְּחַיִּיד

Rashi

by day וַיּוֹמָם וְהָיָה חַיִּיד תְּלָאִים לְךָ מִנְּגִיד וּפְחֻדָּתָ לַיְלָה to suspend

וְלֹא תִאֱמִין בְּחַיִּיד:

חייך תלואים לך. על הספק. כל ספק קרוי תלוי, שמא אמות היום בחרב הבאה עלינו. ורבותינו דרשו, (מנחות קג:) זה הלוקח תבואה מן השוק:
ולא תאמין בחייד. זה הסומך על הפלטר (שם):

In the morning you will say, "Would that it were evening," and in the evening you will say, "Would that it were morning," from the fear in your heart that you will fear and from the sights of your eyes that you will see.

בְּצַפְרָא תִּימַר מִן יָתֵן רִמְשָׁא וּבְרִמְשָׁא תִּימַר מִן יָתֵן
צַפְרָא מִתְּוֹהוּת לְבָבִי דִּי תְּהִי תְּוֹה וּמַחְזוּ עֵינִי דִּי תְּהִי
חֲזִי

67 בְּבֹקֶר תֹּאמַר מִיֵּיתֵן עֶרֶב וּבְעֶרֶב תֹּאמַר מִיֵּיתֵן בֹּקֶר

מִפֶּתַח לְבָבִי אֲשֶׁר תִּפְחֹד וּמִמַּרְאֵה עֵינִי אֲשֶׁר תִּרְאֶה:

Rashi

בבוקר תאמר מי יתן ערב. ויהיה הערב של אמש (סוטה מט.):

ובערב תאמר מי יתן בוקר. של שחרית, שהצרות מתחזקות תמיד, וכל שעה מרובה קללתה משלפניה (שם):

Adonoy will send you back to Egypt on ships, along the route that I told you, "You are not to see it again," and there you will attempt to sell yourselves to your enemies as slaves and as maidservants but no one will buy.

וַיִּתְּבֹנּוּ יְיָ מִצְרַיִם בְּסַפִּינֵי בְּאַרְחָא דִּי אֲמַרִית לָךְ לֹא
תּוֹסֵף עוֹד לְמַחְזִיָּה וְתִזְדַּבְּנוּ תִּמְן לְבַעְלֵי דְבָבִי לְעַבְדִּין
וּלְאַמָּהֵן וְלִית דְּקָנָה

68 וַיִּשְׁיבֶךָ יְהוָה | מִצְרַיִם בְּאִנִּיּוֹת^{a ship} בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי

לָךְ לֹא־תִסִּיף עוֹד לְרֹאשָׁהּ וְהִתְמַכְרְתֶּם שָׁם לְאִיבִיךָ

לְעַבְדִּים וְלִשְׁפָחוֹת וְאֵין קָנָה: (ס)

Rashi

באניות. בספינות בשביה:

והתמכרתם שם לאויבך. אתם מבקשים להיות נמכרים להם לעבדים ולשפחות:

ואין קנה. כי יגזרו עליך הרג וכליון:

והתמכרתם. בלע"ז איפּוּרוּנְדֵרִי"ץ ווי"ש. ולא יתכן לפרש והתמכרתם בלשון ונמכרתם ע"י מוכרים אחרים, מפני שנאמר אחריו ואין קונה:

These are the statements of the covenant that Adonoy commanded Moshe to ratify with Bnei Yisroel in the land of Moav, beside the covenant that he had made with them at Choreiv.

אַלֵּין פִּתְגָמֵי קִימָא דִּי פִקִּיד יִי יְת מֹשֶׁה לְמַגְזֵר עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּאַרְעָא דְּמוֹאָב בֵּר מְקִימָא דִּי גִזֵּר עִמָּהוֹן
בְּחֵרֵב

69 אֱלֹהֵי דְבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה לְכַתֵּב
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּאַרְצָא מוֹאָב מִלְּבַד הַבְּרִית אֲשֶׁר־כָּרַת
אִתָּם בְּחֵרֵב: (פ)

Rashi

לכרות את בני ישראל. שיקבלו עליהם את התורה באלה ובשבועה:
מלבד הברית. קללות שבתורת כהנים שנאמרו בסיני:

שביעי

דברים 29

Moshe called to all of Yisroel and said to them, "You have seen everything that Adonoy did as you watched, in the land of Egypt, to Pharoah and to all his attendants and to his entire land.

וּקְרָא מֹשֶׁה לְכָל יִשְׂרָאֵל וַאֲמַר לְהוֹן אַתְּוֹן חֲזִיתוּן יְת
כָּל דִּי עֲבַד יִי לְעֵינֵיכֹוֹן בְּאַרְעָא דְּמִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל
עַבְדֵּיהּ וּלְכָל אֶרְעָה

1 וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַתֶּם
רְאִיתֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה לְעֵינֵיכֶם בְּאַרְצָא
מִצְרַיִם לְפָרְעָה וּלְכָל־עַבְדָּיו וּלְכָל־אֶרְצוֹ:

The great miracles that you witnessed,
those great signs and wonders.

2 המִּסֹּת הַגְּדֹלֹת אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךָ הָאֵתֶת וְהַמִּפְתִּים wonder a testing

הַגְּדֹלִים הָהֵם:

נִסֵּי רַב־בֵּינִי דִּי חֲזָאָה עֵינֶךָ אֶתִּיא וּמוֹפְתִיא רַב־בִּיא

הָאֲנוּן

Yet Adonoy did not grant you a
knowledgeable mind and eyes to see,
and ears to hear until this day.

3 וְלֹא־נָתַן יְהוָה לָכֶם לֵב לְדַעַת וְעֵינַיִם לִרְאוֹת וְאָזְנוֹיִם

לִשְׁמָע עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

וְלֹא יְהִי לָכֵן לְבָא לְמַדַּע וְעֵינַיִן לְמַחֲזִי וְאָזְנוֹיִם

לְשִׁמְעָה עַד יוֹמָא הַדִּין

Rashi

ולא נתן ה' לכם לב לדעת. להכיר את חסדי הקב"ה ולהדבק בו:

עד היום הזה. שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי, כמ"ש וַיִּתֶּנָּה אֶל הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי (לקמן לא, ט), באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו, משה רבינו, אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה ונתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר, לא לכם נתנה, לנו נתנה, ושמח משה על הדבר, ועל זאת אמר להם, היום הזה נְהִייתָ לְעַם וְגו' (לעיל כז, ט), היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום:

I have led you forty years in the
wilderness, your garments have not
worn out on you and your shoes have
not worn out on your feet.

4 וְאוֹלֶךְ אֶתְכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לֹא־ בָּלוּ to fail

שְׁלֵמַתְיֶכֶם מֵעַלְיֶכֶם וְנַעֲלֶךָ לֹא־בָלְתָה מֵעַל רַגְלֶךָ:

וַדְּבַרִּית יִתְכוֹן אַרְבָּעִין שָׁנִין בַּמִּדְבָּרָא לֹא בָּלִיאַת

כְּסוּתְכוֹן מַנְכוֹן וּמִסָּנָךְ לֹא עָדוּ מֵעַל רַגְלֶךָ

Bread have you not eaten, neither fresh
nor aged wine have you drunk, in order
that you know that I, Adonoy, am your
God.

5 לֶחֶם לֹא אָכַלְתֶּם וַיִּין וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתֶם לְמַעַן תֵּדְעוּ

כִּי אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם:

לֶחֶמָא לֹא אָכַלְתוּן וְחַמֵּר חֲדַת וְעַתִּיק לֹא שָׁתִיתוּן

בְּדִיל דְּתִדְעוּן אֲרִי אֲנָא יְיָ אֱלֹהֵיכֶן

Then when you came to this place,
Sichon, king of Cheshbon, came out—
and Og, king of Boshon—toward us to
wage war and we smote them.

וַאֲתָתוֹן לְאַתְרָא הָדִין וּנְפִק סִיחֹן מִלְּכָא דְחֶשְׁבוֹן וְעוֹג
מִלְּכָא דְבוֹשֹׁן לְקָדְמוּתָנָא לְאַגְחָא קְרָבָא וּמַחוּנוֹן

6 וַתָּבֹאוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ־חֶשְׁבוֹן וְעוֹג
מֶלֶךְ־בּוֹשָׁן לְקָרְאתָנוּ לְמִלְחָמָה וַנִּכֶּם:

Rashi

ותבאו אל המקום הזה. עתה אתם רואים עצמכם בגדולה וכבוד, אל תבעטו במקום ואל ירום לבבכם, ושמרתם את דברי
הברית הזאת. דבר אחר ולא נתן ה' לכם לב לדעת, שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה
(עבודה זרה ה:), ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה, אבל מכאן ואילך יקפיד, ולפיכך: ושמרתם את דברי הברית
הזאת וגו'.

And we took the their land and gave it
as territory to the Reuvenites and to the
Gaddites, and to half the tribe of the
Menashians.

וַנְּסַבְנָא יְת אֶרְעָהוֹן וַיהֲבֵנָה לְאַחְסָנָא לְשִׁבְטָא דְרְאוּבֵן
וּלְשִׁבְטָא דְגָד וּלְפִלְגוֹת שְׁבִטָא דְמְנַשֶּׁה

^a
Reubenite
or
descendant...
7 וַנִּקַּח אֶת־אֲרָצָם וַנִּתְּנָה לְנַחֲלָה לְרְאוּבֵנִי וּלְגָדִי וּלְחֶצְיֵי

^a
Menashshite
or...

שִׁבְט הַמְנַשִּׁי :

You are to guard the tenets of this
covenant and fulfill them, in order that
you succeed in everything that you do."

וַתִּטְרוּן יְת פְּתֻגְמֵי קִימָא הָדָא וַתַּעֲבֹדוּן יְתָהוֹן בְּדִיל
דְּתַצְלִחוּן יְת כָּל דִּי תַעֲבֹדוּן

8 וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־דְּבָרֵי הַבְּרִית הַזֹּאת וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם לְמַעַן
תִּשְׁכָּלּוּ אֶת כָּל־אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן: (פ)

Isaiah 60:1-22

הפטרה — ישעיהו

הפטרה

Arise, shine, for thy light is come, And
the glory of the LORD is risen upon
thee.

For, behold, darkness shall cover the
earth, And gross darkness the peoples;
But upon thee the LORD will arise, And
His glory shall be seen upon thee.

And nations shall walk at thy light, And
kings at the brightness of thy rising.

Lift Up thine eyes round about, and see:
They all are gathered together, and
come to thee; Thy sons come from far,
And thy daughters are borne on the
side.

Then thou shalt see and be radiant, And
thy heart shall throb and be enlarged;
Because the abundance of the sea shall
be turned unto thee, The wealth of the
nations shall come unto thee.

The caravan of camels shall cover thee,
And of the young camels of Midian and
Ephah, All coming from Sheba; They

1 קוּמִי אֲרִי כִּי בָא אֹרֶךְ וּכְבוֹד יְהוָה עָלֶיךָ זָרַח :
properly

2 כִּי־הִנֵּה הַחֹשֶׁךְ יִכְסֶה־אֶרֶץ וְעֲרַפֶּל לְאֻמִּים וְעָלֶיךָ
nation fog

יִזְרַח יְהוָה וּכְבוֹדוֹ עָלֶיךָ יֵרָאֶה:

3 וְהֵלְכוּ גוֹיִם לְאוֹרְךָ וּמְלָכִים לְנֹגַהּ זָרַח :
a rising of light brilliancy

4 שְׂאִי־סָבִיב עֵינֶיךָ וּרְאִי כָלֵם נִקְבְּצוּ בְּאוֹלָךָ בְּנֵיךָ

מִרְחֹק יָבֹאוּ וּבְנֵיךָ עַל־צֶדֶת תֵּאֱמָנָה:

5 אֲזִי תֵרָאִי וְנִהְרֵת וּפָתַח וּרְחַב לְבָבְךָ כִּי־יִהְיֶה עָלֶיךָ

הַמָּוֶן יִם חֵיל גוֹיִם יָבֹאוּ לָךְ:

6 שְׂפָעַת גַּמְלִים תִּכְסֹּף בְּכָרִי מִדֵּין וְעִיפָה כָלֵם
abundance

מִשְׁבָּא יָבֹאוּ זָהָב וּלְבוֹנָה יִשְׂאוּ וְתִהְיֶה יְהוָה
frankincense

יְבִשְׁרוּ:

shall bring gold and incense, And shall proclaim the praises of the LORD.

All the flocks of Kedar shall be gathered
together unto thee, The rams of
Nebaioth shall minister unto thee; They
shall come up with acceptance on Mine
altar, And I will glorify My glorious
house.

Who are these that fly as a cloud, And
as the doves to their cotes?

Surely the isles shall wait for Me, And
the ships of Tarshish first, To bring thy
sons from far, Their silver and their
gold with them, For the name of the
LORD thy God, And for the Holy One
of Israel, because He hath glorified thee.

And aliens shall build up thy walls,
And their kings shall minister unto
thee; For in My wrath I smote thee, But
in My favour have I had compassion on
thee. .

Thy gates also shall be open continually,
Day and night, they shall not be shut;
That men may bring unto thee the
wealth of the nations, And their kings
in procession.

For that nation and kingdom that will
not serve thee shall perish; Yea, those
nations shall be utterly wasted.

7 כָּל־צֹאן קֶדָר יִקְבְּצוּ לְךָ אֵילֵי נְבוֹיֹת יִשְׁתַּחֲוּנָה יַעֲלוּ

to gleam glory
עַל־רִצּוֹן מִזִּבְחֵי וּבֵית תִּפְאָרְתִּי אֶפְאֵר :

a lattice
8 מִי־אֵלֶּה בָּעֵב תַּעֲוִיפֶנָּה וְכִינֹנִים אֶל־אַרְבְּתֵיהֶם:

to bind together
a ship
9 כִּי־לִי | אֵיִים יָקוּוּ וְאֲנִיֹּת תַּרְשִׁישׁ בְּרֹאשֻׁנָּה

לְהָבִיא בְנִיךָ מִרְחֹק כְּסָפָם וְזָהָבָם אִתָּם לְשֵׁם יְהוָה

אֱלֹהֶיךָ וְלִקְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל כִּי פֶאֶרְךָ:

10 וּבָנוּ בְנֵי־נֹכַח חֲמֹתֶיךָ וּמַלְכֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוּנָה כִּי בִקְצָפִי

הִכִּיתֶיךָ וּבְרִצּוֹנִי רַחֲמֶתֶיךָ:

by day
11 וּפְתָחוּ שְׁעֵרֶיךָ תָּמִיד יוֹמָם וְלַיְלָה לֹא יִסְגְּרוּ

to drive forth
לְהָבִיא אֵלֶיךָ חֵיל גּוֹיִם וּמַלְכֵיהֶם נְהוֹגִים :

12 כִּי־הִגֹּי וְהַמְּמַלְכָּה אֲשֶׁר לֹא־יַעֲבֹדוּךָ יִאֲבְדוּ וְהַגּוֹיִם

חֲלָב יִחָרְבוּ:

The glory of Lebanon shall come unto thee, The cypress, the plane-tree and the larch together; To beautify the place of My sanctuary, And I will make the place of My feet glorious.

And the sons of them that afflicted thee Shall come bending unto thee, And all they that despised thee shall bow down At the soles of thy feet; And they shall call thee The city of the LORD, The Zion of the Holy One of Israel.

Whereas thou hast been forsaken and hated, So that no man passed through thee, I will make thee an eternal excellency, A joy of many generations.

Thou shalt also suck the milk of the nations, And shalt suck the breast of kings; And thou shalt know that I the LORD am thy Saviour, And I, the Mighty One of Jacob, thy Redeemer.

For brass I will bring gold, And for iron I will bring silver, And for wood brass, And for stones iron; I will also make thy officers peace, And righteousness thy magistrates.

Violence shall no more be heard in thy land, Desolation nor destruction within thy borders; But thou shalt call thy walls Salvation, And thy gates Praise.

13 כְּבוֹד הַלְבָנוֹן אֵלֶיךָ יָבוֹא
enduring תְּדַהֵר cypress tree בְּרוֹשׁ

וּתְאַשּׁוּר יִחַדוּ לְפָאֵר מְקוֹם מְקֻדְשֵׁי וּמְקוֹם רַגְלִי
box tree

אֶכְבֹּד:

14 וְהָלְכוּ אֵלֶיךָ שְׂחוּחַ בְּנֵי מִצְרָיִם וְהִשְׁתַּחֲווּ עַל-כַּפּוֹת
to sink or depress

רַגְלֶיךָ כָּל- מִנְאֲצֶיךָ וְקָרְאוּ לְךָ עִיר יְהוָה צִיּוֹן קְדוֹשׁ
to scorn

יִשְׂרָאֵל:

15 תַּחַת הַיּוֹתֵד עֲזוּבָה וּשְׁנוּאָה וְאֵין עוֹבֵר וְשִׁמְתִּיד לְגִאֲוֹן

עוֹלָם מְשׁוֹשׁ דּוֹר וָדוֹר:
joy

16 וְיִנְקָתָּ חֶלֶב גּוֹיִם וְשֹׁד מְלָכִים תִּינָקִי וַיִּדְעַתָּ כִּי אֲנִי
to suck

יְהוָה מוֹשִׁיעֶךָ וְגֹאֲלֶךָ אֲבִיר יַעֲקֹב:
mighty

17 תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב וְתַחַת הַבְּרֹזֶל אָבִיא כֶּסֶף

וְתַחַת הָעֵצִים נְחֹשֶׁת וְתַחַת הָאֲבָנִים בְּרֹזֶל וְשִׁמְתִּי

פְּקֻדָּתְךָ שְׁלוֹם וְנִגְשִׁיךָ צִדְקָה:
inspection

18 לֹא-יִשְׁמַע עוֹד חֶמֶס בְּאַרְצֶךָ שֹׁד וְשָׂבָר בְּגִבּוֹלֶיךָ

וְקִרְאָת יִשׁוּעָה חוֹמָתְךָ וְשַׁעְרֶיךָ תִּהְיֶה:

The sun shall be no more thy light by
day, Neither for brightness shall the
moon give light unto thee; But the
LORD shall be unto thee an everlasting
light, And thy God thy glory.

Thy sun shall no more go down,
Neither shall thy moon withdraw itself;
For the LORD shall be thine everlasting
light, And the days of thy mourning
shall be ended.

Thy people also shall be all righteous,
They shall inherit the land for ever; The
branch of My planting, the work of My
hands, Wherein I glory.

The smallest shall become a thousand,
And the least a mighty nation; I the
LORD will hasten it in its time.

19 לא־יִהְיֶה־לְךָ עוֹד הַשֶּׁמֶשׁ לְאֹר יוֹמָם וּלְלַיְלָה הַיָּרֵחַ

לא־יֵאֱיִיר לְךָ וְהָיָה־לְךָ יְהוָה לְאֹר עוֹלָם וְאֱלֹהֶיךָ
לְתַפְאֲרָתְךָ:

20 לא־יָבוֹא עוֹד שֶׁמֶשׁ וְיָרֵחַ לֹא יֵאָסֵף כִּי יְהוָה

יְהִי־לְךָ לְאֹר עוֹלָם וְשָׁלְמוּ יָמֵי אָבְלֶיךָ:

plantation

21 וְעַמְּךָ כָּלָם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִירָשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְעוּ

[מִטְעִי] מַעֲשֵׂה יָדַי לְהַתְפַּאֵר:

little

22 הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֶלֶף וְהַצָּעִיר לְגוֹי עַצוֹם אֲנִי יְהוָה

to hurry

בְּעֵתָהּ אַחֲשֵׁנָה : (ס)